

אשמה האשה

מיידיש: רחל שליטא

חוה רוזנפארב (1923-2011) נולדה בלודז' שבפולין והחלה לכתוב ביידיש בגיל שמונה. בזמן המלחמה נשלחה מגטו לודז' לאושוויץ, ומאוחר יותר לברגן-בלזן. לאחר המלחמה נישאה להנרי מורגנטלר ושניהם היגרו ב־1950 למונטריאול שבקנדה. חוה רוזנפארב כתבה כל חייה ביידיש, ופרסמה באופן קבוע בכתב־העת "די גאלדענע קייט" שיצא בתל אביב בעריכת המשורר אברהם סוצקבר. עסקה רבות בחייהם של הניצולים לאחר המלחמה ובקשיי ההסתגלות לחיים שלאחריה. בשנת 1966 הועלה ב"הבימה" מחזה פרי עטה — "איציק ויטנברג — ציפור הגטו" בתרגום יוכבד בת מרים ובבימוי ישראל בקר. הטרילוגיה "עץ החיים" תורגמה לעברית. חוה רוזנפארב כתבה בעיקר פרוזה, אך גם שירים ומסות ספרותיות. את שירה תרגמה בעצמה לאנגלית.

עץ האהבה

הם לא ידעו
שהאהבה היא עץ, נדיר,
של אשר עדין כל כך —
שאם תכרת ענף רך
הוא לא ישוב ויצמח.

הם התפלאו
שלחיות בין שניהם
יש כל טעמיה של דמעה —
ושגזע שאת ענפיו תקצץ
כבר איננו עץ.

שלושה דגיגי זהב

שְׁלֹשָׁה דְּגִיגֵי זָהָב מֵתוּ
בְּצִנְצָנֵת זְכוּכִית.
כְּשֶׁהִבְקֹר צָבַע בְּכַחַל אֶת הַזְּגוּגִיּוֹת בְּקִיר
וְהַשֶּׁמֶשׁ טָבְלָה בְּאָדָם אֶת הַחֲלוֹן
הַדְּגִיגִים הַמֵּתִים
שָׁכְבוּ בְּתוֹךְ שְׁלוּלִית מַיִם.

וּבִכְךָ אֲשֶׁמָּה הָאִשָּׁה
שְׁמַחֲלִיפָה לָהֶם אֶת הַמַּיִם,
שְׁזוֹרְקֵת לָהֶם פְּרוּרֵי מְזוֹן
לְאָכֹל מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ.
בוֹשָׁה לְסַפֵּר לְאִנְשֵׁים –
הִיא שָׁכְחָה אֶת שְׁלֹשֶׁת שׁוּבְבֵי הַזָּהָב.
גַּם אֶתְמוֹל, גַּם הַיּוֹם
לֹא נִתְּנָה לָהֶם מַיִם טְרִיִּים
וְלֹא פְּרוּרִים קְטָנִים שֶׁל לֶחֶם – – –

הָאִשָּׁה אֲשֶׁמָּה בְּמוֹתָם
שֶׁל הַחַיִּים הַזֹּהֲבֵהִבִּים,
שֶׁהִשְׁתַּקְּפוּ בְּתוֹךְ הַצִּנְצָנֵת.
אֲשֶׁמָּה הָאִשָּׁה
שְׁמַחֲפֶשֶׁת עֲכָשׁוּ לְבָדָה
שְׁמַחָה שְׁאֲבָדָה.
וּדְמָעוֹת כְּטָפוֹת טַל
נִחְרְזוֹת עַל מָשִׁי
שְׁמֵלְתָהּ
וְהִיא בּוֹכָה.
מִפְּנֵי
שֶׁגַם אֶתְמוֹל וְגַם הַיּוֹם
שָׁכַח בַּעֲלָהּ לְנִשְׁקָהּ
וְחִזָּר הַבֵּיתָה כְּשֶׁהִלְלָהּ

כָּבֵד הַפֶּן: לְיוֹם
וְהִיא לֹא יָדְעָה
אִם הוּא הֵשִׁיב אֶת לְבוֹ מִן הַחוּץ
מִפְּנֵי
שָׁגָם הַיּוֹם לֹא נִשְׁקָה
לֹא בַיּוֹם וְלֹא בַלַּיְלָה.

הַתִּינוּק בְּעֵרִיסָה
מְחִיךְ בְּעֵינָיו מְלֹאוֹת כָּחַל,
מְקִיץ מִשְׁנָה חֲמִימָה.
וְהָאִשָּׁה? הִיא סוֹפֶרֶת אֶת דְּמָעוֹתֶיהָ
כְּטַפּוֹת טַל
וְרוֹאָה אֵיךְ מִבְּעַד לְזָכוּכִית
כְּבִמְרָאָה
מִשְׁתַּקֵּף הַסּוּף הַמְזוֹהֵב.

ליד החלון

בְּשַׁעַת עָרֵב קִיצִית
לִיד הַחֲלוֹן עֲמַדְנוּ שְׁנֵינוּ
אֲנִי וְאַתָּה.
בְּזָגוּגִיּוֹת עֵינֶיךָ הַתְּבוֹנְנֹתִי:
מִיֶּשְׁהוּ מֵעַל
הַסֵּתִיר בְּוִילוֹן מוֹצֵל
אֶת הַשָּׁמַיִם.
אֲזַ עֲמַדְתִּי וְרָאִיתִי,
אֵיךְ עַל פְּנֵי שָׁמַי הַתְּכַלֵּת
הָאֲדָמָה זוֹחֶלֶת
וּבִרְגָבִים שְׁחָרִים מְכֻסָּה
אֶת הַחֲמָה הַמְטִלְטֵלֶת...

בְּשִׁמּוֹשׁוֹת עֵינֶיךָ הִבְטָתִי
 וּבַעֲדָשׁוֹת עֵינֶיךָ הִבְחַנְתִּי,
 אֵיךְ כִּמּוֹ מִתּוֹךְ פֶּתַח אַרְבֶּה מִגִּיחַ
 הִלֵּלָהּ
 וּמִגִּיף אֶת הָאוֹר בְּעֵינֶיךָ
 בְּתַרְסִים שְׁחָרִים.

בְּשַׁעַת עָרֵב קִיצִית
 לֵיד הַחֲלוֹן עֲמַדְנוּ שְׁנֵינוּ
 אֲנִי וְאַתָּה.
 וּכְשֶׁהֲחֻשֵׁךְ רָצַח אֶת הַיּוֹם
 וְנוֹתַרְנוּ שָׁם לְבַדְנוּ
 רָאִיתִי פֶתָאֵם בְּעֵינֶיךָ...
 אֲדַמּוּמִית לוֹהֶטֶת חֲדָשָׁה.
 חִיכָתָ וְאַמְרָתָ
 שָׁעַם הַשְׁקִיעָה
 הַשֶּׁמֶשׁ הַשְּׁאִירָה לָךְ יִרְשָׁה.